

16. Про Положення про Державну екологічну інспекцію України : Указ Президента України від 13 квітня 2011 року № 454 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>.
17. Про затвердження плану заходів щодо дерегуляції господарської діяльності : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 березня 2015 року № 357-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>.
18. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України : Постанова Кабінету Міністрів від 7 липня 2015 року № 491 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>.
19. Про внесення змін до Правил охорони внутрішніх морських вод і територіального моря України від забруднення та засмічення : Постанова Кабінету Міністрів від 7 липня 2015 року № 492 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>.
20. Заїка А.С. Контроль по-екологічному / А.С. Заїка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://jur-gazeta.com/publications/practice/ekologichne-pravo-turistichne-pravo/kontrol-poekologichnomu.html>.

УДК 342.339.543

ОКРЕМІ ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТИТУТУ МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ

SOME INSTITUTE THE IMPROVEMENT OF CUSTOMS CLEARANCE

Дмитрик А.Б.,

*викладач кафедри адміністративно-правових дисциплін
Львівського державного університету внутрішніх справ*

Статтю присвячено питанням удосконалення інституту митного оформлення у контексті адаптації національного законодавства до вимог Європейського Союзу. Аналізуються положення Митного кодексу України, інших нормативно-правових актів щодо митного оформлення і його складових, внутрішнього митного транзиту, тимчасового митного зберігання з позиції митного та інформаційного права.

Ключові слова: митне оформлення, митне декларування, митні формальності нормативно-правове регулювання, європейська інтеграція.

Статья посвящена вопросам совершенствования института таможенного оформления в контексте адаптации национального законодательства к требованиям Европейского союза. Анализируются положения Таможенного кодекса Украины, других нормативно-правовых актов по таможенному оформлению и его составляющим, внутреннего таможенного транзита, временного таможенного хранения с позиции таможенного и информационного права.

Ключевые слова: таможенное оформление, таможенное декларирование, таможенные формальности, нормативно-правовое регулирование, европейская интеграция.

The article is dedicated to improving the institute of customs clearance in the context of adapting national legislation to the European Union. Analyzed the Customs Code of Ukraine and other normative legal acts on customs clearance and its components, internal customs transit, temporary customs storage position information law and customs.

Key words: customs clearance, customs declaration, customs formalities, normative legal regulation, European integration.

Постановка проблеми. Інтеграція України у європейську економіку на підставі Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом неможлива без удосконалення національного митного законодавства, яке повинно відповідати міжнародно-правовим вимогам. Сьогодні правові аспекти митного оформлення в науці залишаються недостатньо вивченими, відсутній повномасштабний науково-практичний аналіз структури митного оформлення як правового явища, в тому числі у взаємодії з іншими елементами митного права і нормами інших галузей законодавства. Інститут митного оформлення є складовою частиною, блоком, ланкою галузі митного права, покликаний регламентувати відносно самостійні відносини з оформлення переміщуваних через митний кордон України товарів і транспортних засобів. Водночас за рамками наукового дослідження залишилися особливості комплексного характеру правовідносин з митного оформлення, їх тісний контакт з відносинами, врегульованими нормами адміністративного, цивільного, інформаційного та інших галузей права, а також безпосередньо з іншими інститутами митного права. Ці обставини вимагають більш глибокого наукового дослідження внутрішньої юридичної природи митного оформлення.

Стан опрацювання. До теперішнього часу науковому аналізу піддавалися лише певні питання досліджуваної теми. Окремі аспекти адміністративного та інформаційного права, що впливають на характер правовідносин з митного оформлення, містяться в наукових працях В.Б.

Авер'янова, О.Ф. Андрійка, О.М. Бандурка, Ю.П. Битяка, В.М. Бойка, Л.В. Деркача, Є.В. Додіна, Д.В. Приймаєнко та інших. Окремим аспектам митного законодавства присвятили публікації Ю.М. Дьомін, М.В. Ковалів, А.В. Кольбенко, Б.А. Кормич, А.В. Мазур, А.П. Мицак, В.Л. Ортинський, А.П. Павлов, К.К. Сандровський та інші. Внаслідок недостатності наукової оцінки митного оформлення в системі митного права неможливо усунути недоліки в технології процесу митного оформлення та проблеми, що виникають при захисті прав фізичних та юридичних осіб. Це обумовлює необхідність систематизації наукових знань в частині правового регулювання суспільних відносин з митного оформлення.

Метою статті є дослідження митного оформлення як самостійного, специфічного, системного, об'єктивно закріпленого в нормах митного законодавства правового інституту.

Виклад основного матеріалу. Адміністративно-правовий зміст митного оформлення до впровадження національного митного законодавства України визначався як складне інтегральне митне провадження в системі адміністративного процесу, обумовлене наявністю розгалуженої підсистеми відповідних митних процедур, складною документально-процедурною діяльністю та паралельним існуванням контрольних-примусових заходів митного контролю. Інститут митного оформлення, для якого визначальне значення в правовому регулюванні мають норми митного права, носить комплексний характер. У теоре-

тичному значенні митне оформлення доцільно розглядати як правовий інститут, що характеризується структурним змістом, що включає в себе предмет, метод, цілі, завдання, функції, принципи правового регулювання, а також спеціальні суб'єкти; системністю, комплексністю і однорідністю відносин; юридичною єдністю норм, що регулюють відносини з митного оформлення; переважною нормативною відокремленістю, що виражається в закріпленні у вигляді окремого підрозділу в Митному кодексі України [1]. Предметом правового регулювання інституту митного оформлення виступають правові відносини, що виникають в процесі проведення митного оформлення товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України.

У вузькому значенні як митна процедура митне оформлення – це встановлений нормами митного законодавства порядок здійснення митних операцій (митних формальностей) при переміщенні товарів і транспортних засобів через митний кордон України. Митний кодекс України (далі – МК України) дає нам таке визначення: митне оформлення – виконання митних формальностей, необхідних для випуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення [1].

Порядок митного оформлення передбачає вчинення відповідних митних операцій, які можна класифікувати за відповідними критеріями:

- за характером скоєних дій: операції, що здійснюються з документами і відомостями; технічні операції з товарами і транспортними засобами;

- за митними процедурами: операції декларування; операції внутрішнього митного транзиту; операції тимчасового зберігання товарів тощо;

- щодо етапів (стадій) митного оформлення: попередні операції; операції основного митного оформлення; операції завершення митного оформлення;

- щодо суб'єктів: операції, що здійснюються особами, зацікавленими в переміщенні товарів і транспортних засобів; операції, що здійснюються посадовими особами митних органів.

Широке значення митного оформлення відображає його внутрішній зміст як самостійного інституту митного права і може бути визначено як система норм, що об'єктивно склалася в митному праві та регулює суспільні відносини, пов'язані із забезпеченням дотримання спеціальними суб'єктами митних правовідносин і уповноваженими посадовими особами органів доходів і зборів митного законодавства шляхом виконання необхідних формальностей при переміщенні товарів і транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України.

Структура інституту митного оформлення включає в себе предмет і метод правового регулювання, функції, цілі, завдання, принципи та суб'єкти митного оформлення. Зазначені елементи дають змогу відмежовувати митне оформлення від інших інститутів митного права, зокрема від митного контролю.

Предметом регулювання митного оформлення є суспільні відносини, що виникають в процесі проведення митного оформлення товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України. Об'єктами цих правовідносин виступають товари та транспортні засоби, інформація (відомості), необхідна для митних цілей, яка може міститися в документах (письмових і електронних) або надаватися в усній і конклюдентній формі. Необхідно відзначити, що ряд науковців розширюють поняття митного оформлення, охоплюючи товари, транспортні засоби та предмети [2, с. 109–110].

Нормативний порядок регулювання митного оформлення має певні недоліки, які повинні бути усунені шляхом внесення змін і доповнень до чинного законодавства. Статтю 3 МК України, у якій перераховуються правові

акти України, слід доповнити правовими актами центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, щоб усунути неузгодженість зі ст. 5 МК України [1]. Доцільно врегулювати нормами митного права порядок переміщення товарів «човникової» торгівлі, а також супроводжуваного та несупроводжуваного багажу, що переміщується на транзитних ділянках залізниць в пасажирських і багажних вагонах, у вагонах-ресторанах.

Метод правового регулювання інституту митного оформлення визначається як спосіб впливу норм митного права на суспільні відносини у сфері митного оформлення. У митному оформленні застосовуються такі методи:

- імперативні: метод зобов'язання наказує суб'єктам митного права вступати в правовідносини з митного оформлення в обов'язковому нормативно встановленому порядку; метод владних велінь встановлює в окремих випадках дозвільний порядок здійснення митних процедур і митних операцій; метод заборони обмежує правомочності спеціальних суб'єктів митного оформлення зі здійснення певних дій;

- дозвільні: диспозитивний метод надає особам, зацікавленим у переміщенні товарів і транспортних засобів через митний кордон України, правову автономію при визначенні взаємних прав і відповідних їм обов'язків за договорами;

- заохочувальний метод спрямований на вчинення суб'єктами митного оформлення схваленого державою корисного варіанту поведінки.

Функції митного оформлення слід розмежувати на загальну – регулятивну (регулювання порядку оформлення переміщуваних товарів і транспортних засобів, забезпечення дотримання митного законодавства) і спеціальну – інформаційно-облікову, відповідно до якої здійснюється збір (доставка, пред'явлення, фіксація) зберігання, уточнення (оновлення, зміна) використання, передача інформації, необхідної для митних цілей.

Мета митного оформлення – забезпечення дотримання митного законодавства шляхом виконання необхідних процесуальних дій. Завдання митного оформлення визначені метою митного оформлення і закладені в його функціях.

Система правовідносин митного оформлення включає правовідносини щодо митного оформлення, які є складною системою правовідносин з митного декларування, тимчасового митного зберігання і внутрішнього митного транзиту. Кожне з названих правовідносин має спеціальні норми, об'єднані в митні процедури, порядок здійснення яких, в свою чергу, диференційовано залежно від особливостей переміщення товарів і транспортних засобів. Основою правовідносин з митного оформлення є митне декларування, а тимчасове митне зберігання та внутрішній митний транзит виступають як факультативні правовідносини. Володіючи відносною відокремленістю норм, вони не можуть існувати самостійно поза правовідносин з митного оформлення.

Митне оформлення як процедура має попередню, основну і завершальну стадії, які мають свої особливості залежно від застосування основних процедур митного оформлення (декларування, внутрішнього митного транзиту, тимчасового зберігання).

Дослідження цього питання приводить до висновку про необхідність внесення нормативних змін: виключити зі ст. 255 МК України умову про здійснення спеціальних операцій, які не є операціями, що здійснюються в рамках виконання процедур митного контролю, оскільки поняття спеціальної операції не визначено митним законодавством. Особливо це має значення у контексті ст. 250 МК України «Митне оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України у складі вантажів з допомогою» [1].

Митне оформлення підпорядковане основним заходам державної політики в митній сфері. Внутрішній зміст правового інституту митного оформлення визначають декілька принципів. Загально-правові принципи: законність; неприпустимість протиставлення законності та доцільності; гарантованість прав і свобод людини; гласність; міжгалузеві принципи: достовірність і своєчасність надання інформації; диференційованість і фіксування функцій і повноважень органів доходів і зборів та їх посадових осіб; галузеві принципи: єдність митної політики; пряму дію норм Митного кодексу; зрозумілість, ясність, передбачуваність митного законодавства України; оперативність; рівноправність учасників зовнішньоекономічної діяльності й інших осіб, які переміщують товари та транспортні засоби через митний кордон України; використання інформаційних технологій; неможливість користування та розпорядження товарами, транспортними засобами, щодо яких митне оформлення не завершено; інституційні принципи: єдність правил митного оформлення; диференційованість правил митного оформлення; обов'язковість митного оформлення; обов'язковість декларування товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України.

Правовий статус суб'єктів митного оформлення має особливості порівняно із загальним правовим статусом суб'єктів митного права, що випливає з таких положень: суб'єкти митного оформлення для здійснення юридично значимих дій повинні володіти спеціальною правосуб'єктністю; всі суб'єкти митного оформлення класифікуються на дві групи. З одного боку, це особи, зацікавлені в переміщенні товарів і транспортних засобів через митний кордон України (декларанти, митні брокери, агенти з митного оформлення, митні перевізники, власники складів тимчасового зберігання та ін.), з іншого – органи доходів і зборів та їх посадові особи, уповноважені у сфері митного оформлення.

На основі аналізу теоретичних положень в галузі юриспруденції, чинного національного законодавства доцільно уточнити правовий статус окремих суб'єктів митного оформлення: законодавчо закріпити правовий статус представників у митних правовідносинах, які не є митними брокерами; ввести в Митний кодекс окрему главу для визначення статусу митного експедитора; скоротити повноваження митниць щодо здійснення контролю за діяльністю митних постів у сфері митного оформлення, залишивши ці повноваження Державній фіскальній службі України [3]. Це у повній мірі відповідає ч. 3 ст. 547 МК України [1].

Митне декларування є основною митною процедурою митного оформлення. У митному праві митне декларування має специфічні ознаки, що дають змогу відмежувати його від міжгалузевих понять «декларування». При митному декларуванні заявляються тільки відомості, необхідні для митного оформлення. Відомості заявляє особа, яка має спеціальну митну правосуб'єктність (декларант або особи, які мають право декларування). Порядок митного декларування регулюється нормами митного законодавства.

У вузькому сенсі митне декларування означає митну операцію декларанта згідно із поданою завою (митною декларацією) та зазначених у ній необхідних відомостей. Широке розуміння митного декларування може бути нормативно закріплено в Митному кодексі і включати в себе комплекс митних формальностей, що об'єднуються в окрему процедуру митного оформлення, яка регулює порядок здійснення митних формальностей за заявою відомостей, необхідних для митних цілей.

Поняття «спосіб декларування» та «форми декларування» знаходяться в тісній залежності, але не рівнозначні за своїм змістом. Способами декларування визнаються митна декларація; подача документів, що мають значення

митної декларації; вчинення дій, які пов'язані з подачею необхідних документів. Усна і конклюдентна форми декларування розглядаються як самостійні, у зв'язку з чим пропонується внести зміну до чинного законодавства. Доцільно у ст. 257 МК України розмежувати усну та конклюдентну форми декларування як самостійні.

У науковій літературі наводиться детальна класифікація видів декларацій за відповідними критеріями. Право декларування визнається тільки за декларантами та особами, наділеними повноваженням здійснювати операції з декларування за дорученням декларантів.

Основне завдання внутрішнього митного транзиту – перевезення та доставка товарів і транспортних засобів у незмінному стані до місця призначення. Відносини внутрішнього митного транзиту знаходяться в тісному взаємозв'язку з відносинами інших процедур митного оформлення (декларування та тимчасового зберігання), а також з відносинами митного контролю та займають своє специфічне місце. Процедура внутрішнього митного транзиту має особливий порядок документального оформлення та носить дозвільний характер. Операції внутрішнього митного транзиту мають допоміжний (технічний) характер і пов'язані з доставкою товарів до місця призначення. Статус суб'єктів внутрішнього митного транзиту (митних перевізників, експедиторів, митних брокерів) визначається нормами цивільного та митного законодавства.

З метою вдосконалення порядку регулювання внутрішнього митного транзиту потрібно внести зміни і спростити порядок здійснення процедури в тих випадках, коли процедура внутрішнього митного транзиту законодавством розбивається на самостійні процедури.

Основні положення процедури тимчасового зберігання товарів: зберігання товарів як міжгалузевий інститут у відносинах з митного оформлення має свої особливості, внаслідок чого тимчасове зберігання слід називати тимчасовим митним зберіганням. Правовідносини тимчасового зберігання – це комплексні правовідносини, врегульовані нормами митного та цивільного законодавства. Правовідносини тимчасового митного зберігання товарів і транспортних засобів виникають на основі цивільно-правового договору зберігання та рішення уповноваженої особи митного органу. Об'єктом тимчасового митного зберігання виступають іноземні товари та транспортні засоби, митне оформлення щодо яких не завершено. Спеціальним суб'єктом тимчасового митного зберігання завжди є особа, відповідальна за зберігання товарів і транспортних засобів. Процедура тимчасового митного зберігання складається із сукупності допоміжних митних формальностей, спрямованих на збереження заявлених для митного декларування товарів і транспортних засобів. Початок і закінчення процедури тимчасового митного зберігання слід відрізняти від початку та закінчення термінів тимчасового зберігання [4, с. 68–69].

З метою конкретизації терміну перебування товарів на тимчасовому зберіганні необхідно внести зміни у ст. 204 МК України:

– вважати юридичний факт прийняття товарів і транспортних засобів особами, відповідальними за зберігання, початком перебігу строку тимчасового зберігання;

– вважати юридичний факт передачі товарів і транспортних засобів особою, відповідальною за зберігання товарів і транспортних засобів, особі, що помістила товар або транспортний засіб на зберігання, закінченням терміну тимчасового зберігання.

Правовий інститут митного оформлення – це сукупність відносно відокремлених правових норм, що регулюють однорідні суспільні відносини, що складаються з приводу митного декларування, внутрішнього митного транзиту, тимчасового митного зберігання. Правовий інститут митного оформлення є самостійним комплексним інститутом митного права. Місце правового інституту

митного оформлення обумовлено рядом обставин, які обумовлені інформаційним забезпеченням діяльності фіскальної служби в контексті європейської інтеграції. По-перше, його інформаційної природою, тобто переважно інформаційними ознаками (особливим станом інформації). По-друге, тим, що об'єктом інформаційних правовідносин з приводу митного оформлення є інформація, що володіє комерційною цінністю. Цей правовий інститут має власну підсистему інформаційного законодавства, принципи, володіє внутрішньою структурою і особливим складом правового режиму [5, с. 35].

Висновки. Узагальнюючи вищенаведене доцільно зауважити, що митне оформлення є правовим утворенням, що володіє всіма ознаками правового інституту, що складається з норм митного, адміністративного, інформаційного, цивільного, трудового права та інших галузей права,

де основне та визначальне значення мають норми митного законодавства. Розвиток комплексного правового інституту митного оформлення забезпечують органи державної влади шляхом цілеспрямованої діяльності щодо прийняття відповідних нормативно-правових актів, зміст яких коригується виходячи з потреби правозастосовної практики та результатів контрольних заходів. Норми правового інституту митного оформлення інтегрують (об'єднують) окремі групи норм в єдину систему з метою найбільш ефективного правового регулювання суспільних відносин, що виникають з приводу митної діяльності. Унікальність правового режиму митного оформлення як методу правового регулювання проявляється в тому, що в його склад входять організаційні, правові та техніко-технологічні засоби забезпечення захисту прав та інтересів учасників митних правовідносин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Митний кодекс України : Закон України від 13 березня 2012 р. № 4495-VI // Відомості Верховної Ради [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
2. Бойко В.М. Митне право України : [навч. посіб.] / В.М. Бойко – К. : Алерта, 2015. – 528 с.
3. Про Державну фіскальну службу України : Постанова Кабінету Міністрів України від 21 травня 2014 р. № 236 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/236-2014-%D0%BF>.
4. Опалинський О.В. Деякі аспекти зберігання товарів під митним контролем / О.В. Опалинський // Митна справа. – 2014. – № 6 (96). – С. 66–71.
5. Єсімов С.С. Правове регулювання інформаційного забезпечення діяльності фіскальної служби в контексті європейської інтеграції / С.С. Єсімов [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://science.lp.edu.ua/sites/default/files/Papers/yesimov_1.pdf.

УДК 342.951:351.82

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ УПРАВЛІННЯ ЗБРОЙНИМИ СИЛАМИ УКРАЇНИ

LEGISLATIVE REGULATION OF STATE POLICY COMMAND AND CONTROL UKRAINE

Єгзов Р.Д.,

*слухач кафедри фінансів і права Військового інституту
Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
старший лейтенант юстиції*

У статті розкрито теоретико-методологічні засади державної політики у сфері управління Збройними Силами України, обґрунтовано стратегічне планування у сфері державного управління національною безпекою, розглянуто підходи до вирішення важливих питань сучасного розвитку Збройних Сил України.

Ключові слова: державне управління, національна безпека, оборонне планування, сектор безпеки, стратегічне планування.

В статье раскрыты теоретико-методологические основы государственной политики в сфере управления Вооруженными Силами Украины, обосновано стратегическое планирование в сфере государственного управления национальной безопасностью, рассмотрены подходы к решению важных вопросов современного развития Вооруженных Сил Украины.

Ключевые слова: государственное управление, национальная безопасность, оборонное планирование, сектор безопасности, стратегическое планирование.

The article deals with theoretical and methodological foundations of the state policy in the sphere of the Armed Forces of Ukraine's control, reasonable strategic planning in public administration national security and the approaches to the solution of important problems of the contemporary development of the Armed Forces of Ukraine.

Key words: public administration, national security, defense planning, security sector, strategic planning.

Постановка проблеми. В останні роки ускладнюються, зростають непередбачуваність, нестабільність та динамічність процесів, що відбуваються у сфері безпеки на глобальному, регіональному та національному рівнях. Загострюється міжнародна конкуренція; посилюється негативний комплексний вплив таких актуальних проблем людства, як глобальне потепління, забруднення навколишнього середовища, нестача питної води, продуктів та енергоресурсів; зростають загрози міжнародного тероризму, незаконної міграції, неконтрольованого розповсю-

дження зброї масового ураження, торгівлі наркотиками та людьми; поглиблюється розрив у розвитку країн «золотого мільярда» щодо інших країн, проведення АТО на сході України тощо [1].

Україна не може залишитися осторонь цих процесів, які загрожують її національним інтересам. Крім того, особливістю України є більш суттєвий вплив на національну безпеку внутрішніх загроз, ніж зовнішніх. Специфічними також є їх склад, взаємозв'язки, джерела та причини виникнення. Найбільш небезпечними серед внутрішніх за-